

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ

จากการศึกษาการใช้พื้นที่ริมน้ำในบทที่ผ่านมา พบว่า มีลักษณะการใช้พื้นที่ 4 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่ที่ใช้เป็นศูนย์กลางระดับภาคและระดับเมือง พื้นที่ที่มีลักษณะของอาคารเสื่อมโทรม พื้นที่ที่ปิดกั้นระหว่างชุมชนกับแม่น้ำ และกลุ่มพื้นที่ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์จากริมน้ำ ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มแล้ว จะพบว่ามัลักษณะที่ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ ดังนั้น การศึกษาในบทนี้ จึงเสนอแนวทางเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ริมน้ำอย่างสอดคล้องกับการใช้พื้นที่แต่ละกลุ่ม รวมทั้งสามารถบรรเทาปัญหาที่เกิดจากการใช้พื้นที่ทั้ง 4 กลุ่มได้

โดยการเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำจะมีแนวนโยบายดังนี้คือ

1. ส่งเสริมให้มีการใช้พื้นที่ริมน้ำอย่างเต็มประสิทธิภาพ
2. ส่งเสริมให้พื้นที่ริมน้ำเป็นพื้นที่ที่ชาวเมืองสามารถเข้าถึงได้สะดวกอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง
3. ปรับปรุงการพัฒนาพื้นที่ที่ปิดกั้นความรู้สึกของคนกับน้ำ ให้มีภูมิทัศน์ที่เปิดโล่ง
4. ส่งเสริมให้ประชาชนริมน้ำและผู้มาเยี่ยมเยือนเกิดสำนึกที่ดีและเห็นคุณค่าของแม่น้ำเจ้าพระยา
5. ปรับปรุงและฟื้นฟู พัฒนาพื้นที่ที่เสื่อมโทรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ริมน้ำ

จากข้อเสนอในเชิงนโยบาย ได้มีการเสนอทางเลือกเพื่อพัฒนาพื้นที่ริมน้ำทั้งหมด 5 โครงการ โดยข้อเสนอทั้ง 6 แนวทางจะตอบสนองกับการใช้พื้นที่ริมน้ำทั้ง 4 กลุ่ม ที่ได้จากการสังเคราะห์พื้นที่ริมน้ำ 7 โชนในบทที่ 5 โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ที่ไม่สอดคล้องและเกิดปัญหาในพื้นที่ริมน้ำ ซึ่งข้อเสนอทั้ง 5 โครงการ มีดังนี้

1. โครงการอนุรักษ์ต้นน้ำเจ้าพระยา

- ความสำคัญของต้นน้ำเจ้าพระยา

บริเวณต้นน้ำเจ้าพระยาเกิดจากการไหลมาบรรจบกันของแม่น้ำปิงและน่านกำเนิดเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการกำเนิดอาณาจักรสยามที่ยิ่งใหญ่ สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นความภาคภูมิใจของชาวเมืองนครสวรรค์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์รักษาต้นธารแห่งแผ่นดินที่เป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์ของชาวไทย และยังเป็นเอกลักษณ์ของเมืองมาช้านาน

- สถานการณ์ปัจจุบัน

บริเวณหัวเกาะยมที่เป็นจุดของแม่น้ำสองสายมาบรรจบกันกลายเป็นแม่น้ำปิงได้ถูกน้ำกัดเซาะพังทลายไปเป็นอย่างมาก และยังมีปัญหาในด้านการปล่อยของเสียลงสู่แม่น้ำจากบริเวณชุมชนที่อยู่ทาง

ด้านฝั่งตะวันตกอีกด้วย ทำให้บริเวณพื้นที่ริมน้ำกลายเป็นที่ทิ้งของเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็น ประกอบกับบริเวณชุมชนมีลักษณะการปิดกั้นความรู้สึกของคนให้แยกออกจากน้ำด้วยเขื่อน ตึกแถว ยิ่งทำให้คนยิ่งห่างออกจากริมน้ำมากยิ่งขึ้น ลมรบกวนเหง้าทุนเดิมของชีวิตที่มีอยู่ ทิ้งหนีน่าน้ำออกไปมากขึ้น ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไป เอกลักษณะของเมืองจะหายไป ชาวเมืองก็จะไม่หลงเหลือความภาคภูมิใจไว้ให้ชนรุ่นหลังได้สำนึกถึงความสำคัญอีกเลย

2. โครงการปรับปรุงพื้นที่ริมน้ำให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สถานการณ์

พื้นที่ริมน้ำที่ถูกทิ้งให้เป็นที่รกร้างมีต้นไม้ขึ้นปกคลุม บางแห่งเกิดการกัดเซาะทำลาย บางแห่งปล่อยให้ทิ้งขยะ ไม่มีการใช้พื้นที่ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม บางแห่งก็เป็นจุดอับของพื้นที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านอาชญากรรมได้ง่าย จึงควรที่จะนำเอาพื้นที่เหล่านี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมให้ได้มากที่สุด

3. โครงการศูนย์การค้าเกาะกวน

สถานการณ์

พื้นที่เกาะกวนเป็นพื้นที่ที่ควรนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่ในปัจจุบันกลับปล่อยให้ไม้ต้นไม่ขึ้นปกคลุมไปทั่วทั้งพื้นที่ เมื่อมองจากริมฝั่งแม่น้ำออกมากก็จะไม่เห็นแม่น้ำเพราะต้นไม้ขึ้นปกคลุมอยู่เต็มไปหมด ประกอบกับพื้นที่ของตลาดในย่านศูนย์กลางการค้าของเมืองในเรื่องของการไม่มีพื้นที่ที่ทำการกรรมการค้าอย่างเพียงพอ จึงต้องหาพื้นที่มาเพิ่มเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของความเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าและการบริการ

4. โครงการพัฒนาเส้นทางเดินเรือเพื่อชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำ

สถานการณ์

เนื่องจากอดีตเมืองนครสวรรค์เคยได้ชื่อว่าเป็นเมืองชุมชนทางการค้าขายทางน้ำ แต่ในปัจจุบันชื่อนั้นกลายเป็นเพียงตำนาน สิ่งที่ยังหลงเหลือให้เห็นถึงความเจริญของเมืองในอดีตก็มีเพียงสถานที่ต่าง ๆ ย่านชุมชนเก่าที่เสื่อมลงไปเรื่อย ๆ จึงควรที่จะรักษาสถานที่ ย่านให้คงอยู่ ถึงแม้การเป็นเมืองชุมชนทางการค้าขายทางน้ำจะไม่กลับมาอีกก็ตาม

5. การป้องกันน้ำท่วมเมืองโดยไม่ให้คนในเมืองรู้สึกว่าคุณแยกออกจากน้ำ

สถานการณ์

ปัญหาน้ำท่วมเป็นปัญหาที่ชาวเมืองนครสวรรค์ต้องเผชิญอยู่ การหาแนวทางป้องกันน้ำท่วม แต่

ขณะเดียวกัน ต้องใช้น้ำและอยู่กับน้ำอันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม

เมื่อนำโครงการต่างๆที่ได้กล่าวถึง ไปผสมผสานกับลักษณะเฉพาะและความต้องการของพื้นที่แต่ละโซน จึงได้พิจารณาจัดทำเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำของแต่ละโซน ดังแสดงรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำในเขตเทศบาลเมืองนครสวรรค์

โซนที่ 1 (ย่านที่พักอาศัยด้านทิศเหนือของเมือง)

- 1) พัฒนาพื้นที่สาธารณะริมน้ำให้เป็นสวนหย่อมตลอดแนว เพื่อรองรับย่านที่พักอาศัย
- 2) จัดให้มีทางเดินเท้าและทางจักรยานตลอดแนวพื้นที่ริมน้ำ เพื่อส่งเสริมการเดินทางโดยไร้เครื่องยนต์ภายในโซน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสงบมากยิ่งขึ้นในย่านที่พักอาศัย
- 3) กำหนดให้ถนนเลียบริมน้ำในโซนนี้ เป็นเขตจำกัดความเร็ว เพื่อความสงบของย่านที่พักอาศัย
- 4) จัดทำระบบป้องกันกักเซาะพังทลายของตลิ่งที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

โซนที่ 2 (ย่านชุมชนเก่าของเมือง)

- 1) ปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้แก่คนในพื้นที่
- 2) ส่งเสริมพื้นที่ให้เป็นเขตชุมชนชาวจีน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญกับเมืองนครสวรรค์ในอดีต เพื่อเน้นถึงวิถีชีวิตของคนนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับแม่น้ำมาโดยตลอด
- 3) จัดระบบสาธารณูปโภคให้เข้าถึงภายในพื้นที่ริมน้ำ เพื่อลดปัญหาการทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆลงในแม่น้ำ
- 4) จัดทำระบบป้องกันกักเซาะพังทลายของตลิ่งที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

โซนที่ 3 (ย่านการค้าของเมือง)

- 1) ปรับเปลี่ยนรูปแบบของเขื่อนกันน้ำท่วมในพื้นที่ และพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ (บริเวณตลาดร้านค้าแผงลอยและตลาดขายอาหาร) ให้เป็นลานคนเมือง เพื่อเปิดมุมมองสู่ต้นน้ำเจ้าพระยา Landmark ของต้นน้ำบนเกาะยม และจุดแวะชมของการท่องเที่ยวทางน้ำบริเวณริมแม่น้ำน่าน
- 2) ปรับรูปแบบของเขื่อนริมน้ำ จากเดิมที่มีลักษณะเป็นกำแพงสูงชัน ให้เป็นพื้นที่ขั้นบันไดกว้างๆที่ทอดลงไปใต้มแม่น้ำ และย้ายตลาดร้านค้าแผงลอย และตลาดขายอาหารลงมาอยู่ในพื้นที่นี้ในฤดูกาลที่ไม่มีอุทกภัย เพื่อเปิดมุมมองให้ลานคนเมือง โดยต้องจัดระบบสาธารณูปการที่เหมาะสมและเพียงพอให้กับตลาดด้วย ส่วนในช่วงฤดูน้ำหลาก ให้ย้ายพื้นที่ตลาดขึ้นมาอยู่บนลานคนเมืองเป็นการชั่วคราวในแต่ละปี
- 3) ย้ายตลาดสดสำหรับการค้าส่งออกไปจากพื้นที่ของโซนนี้

- 4) จัดระบบสาธารณูปการที่เหมาะสมและเพียงพอให้แก่ตลาดสดสำหรับการค้าปลีกซึ่งตั้งอยู่ภายในพื้นที่
- 5) ปลุกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้แก่คนในพื้นที่

โซนที่ 4 (ย่านอุตสาหกรรมบริการ)

- 1) พัฒนาพื้นที่เกาะกวนให้มีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นตลาดสำหรับการค้าส่ง เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมือง โดยต้องจัดระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอ
- 2) พัฒนาพื้นที่เกาะกวนให้มีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นสวนสาธารณะ และร้านค้าสำหรับขายสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก
- 3) พัฒนาพื้นที่เกาะกวนให้มีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นศูนย์บริการการท่องเที่ยวทางน้ำของเมืองนครสวรรค์ รวมทั้งพัฒนาการเดินทางท่องเที่ยวทางเรือ ปลุกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้แก่ผู้มาเยือน โดยมีจุดแวะชมสถานที่ต่างๆในลำน้ำ เช่น เริ่มที่เกาะกวนและเกาะบางปรอง และสถานีรถไฟปากน้ำโพ และต่อไปยังวัดปากน้ำโพเหนือ และนมัสการหลวงพ่อดโต ไปชมการเลี้ยงปลาในกระชัง ไปถึงบึงบอระเพ็ด ค้างคืน กลับมาแวะสักการะศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่เทพารักษ์ เป็นต้น
- 4) ปลุกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้แก่คนในพื้นที่
- 5) จัดทำระบบป้องกันการกัดเซาะพังทลายของตลิ่งที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

โซนที่ 5 (ย่านสถาบันราชการ)

- 1) ส่งเสริมให้เป็นพื้นที่พักผ่อนของเมือง โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากยิ่งขึ้นกว่าในปัจจุบัน เพื่อรองรับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง
- 2) ปลุกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้แก่คนในพื้นที่
- 3) จัดให้มีทางเดินเท้าและทางจักรยานตลอดแนวพื้นที่ริมน้ำ เพื่อส่งเสริมการเดินทางโดยไร้เครื่องยนต์ภายในโซน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสงบมากยิ่งขึ้นในย่านที่พักอาศัย

โซนที่ 6 (ย่านที่พักอาศัยหนาแน่นน้อยด้านใต้ของเมือง)

- 1) พัฒนาพื้นที่สาธารณะริมน้ำให้เป็นสวนหย่อมตลอดแนว เพื่อรองรับย่านที่พักอาศัย
- 2) จัดให้มีทางเดินเท้าและทางจักรยานตลอดแนวพื้นที่ริมน้ำ เพื่อส่งเสริมการเดินทางโดยไร้เครื่องยนต์ภายในโซน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสงบมากยิ่งขึ้นในย่านที่พักอาศัย
- 3) กำหนดให้ถนนเลียบบแม่น้ำในโซนนี้ เป็นเขตจำกัดความเร็ว เพื่อความสงบของย่านที่พักอาศัย
- 4) จัดทำระบบป้องกันการกัดเซาะพังทลายของตลิ่งที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

โซนที่ 7 (ย่านที่พักอาศัยฝั่งเกาะยมและริมแม่น้ำน่าน)

- 1) ปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาพื้นที่บริเวณปลายเกาะยมให้เป็น Landmark ของเมืองที่สื่อถึงการเป็นต้นน้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นที่พึงพิงของคนส่วนใหญ่ของประเทศมาตั้งแต่ยุคอดีต รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ศึกษาประวัติเมือง เพื่อแสดงถึงวิถีชีวิตของสังคมไทยกับแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 2) พัฒนาพื้นที่บริเวณปลายเกาะยม พื้นที่บริเวณสถานีรถไฟ และบริเวณริมแม่น้ำน่านให้เป็นจุดแวะชมสำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำ
- 3) ปรับปรุงพื้นที่บริเวณเจ้าพ่อเจ้าแม่เทพารักษ์ เพื่อเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตริมน้ำของสังคมคนไทย-จีนในอดีตและปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้แก่คนทั้งในและนอกพื้นที่
- 4) จัดทำระบบป้องกันการกัดเซาะพังทลายของตลิ่งที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

ผลที่ได้จากกรดำเนินแนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ

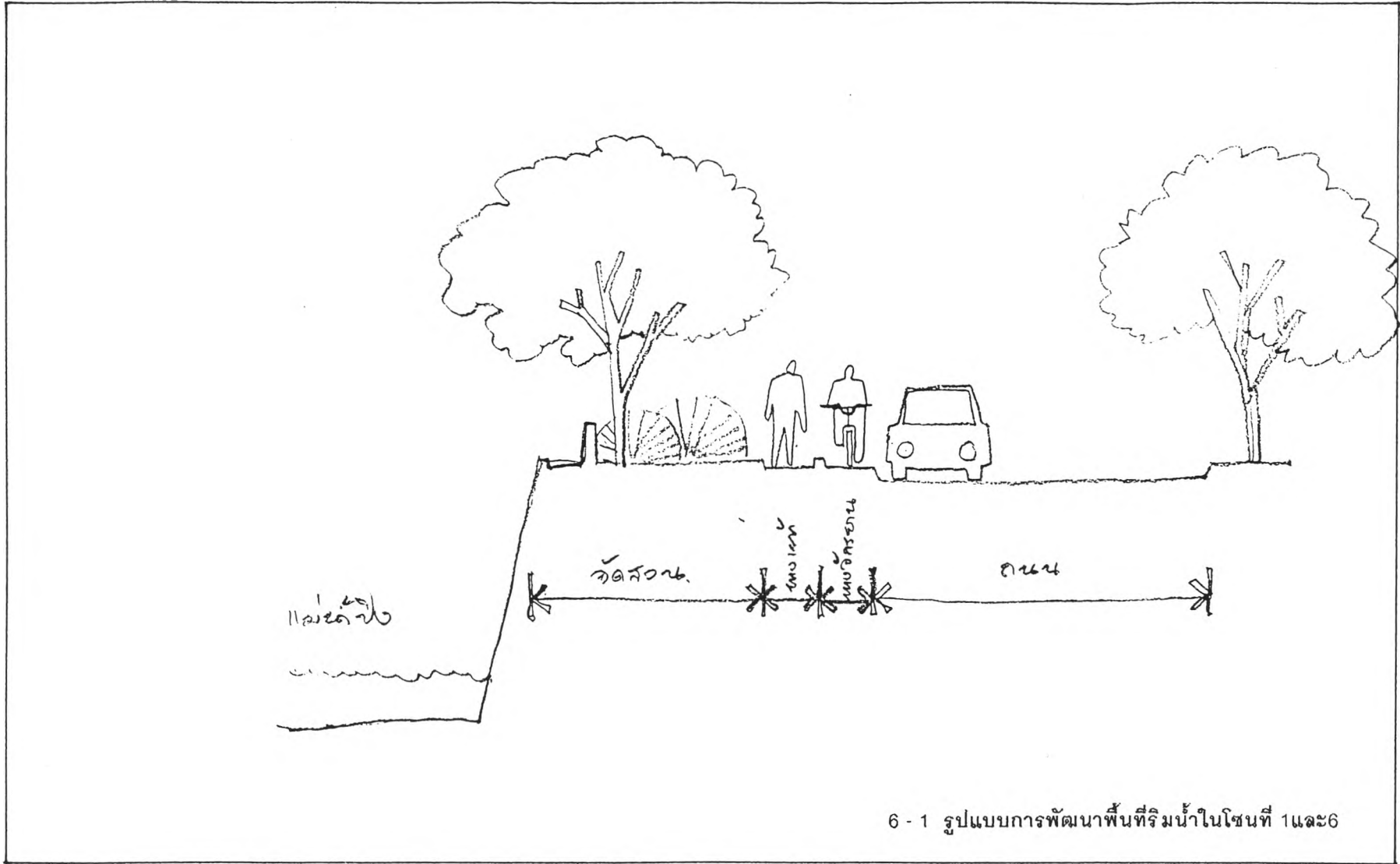
- เพิ่มความดึงดูดในการเข้าไปใช้พื้นที่ริมน้ำ

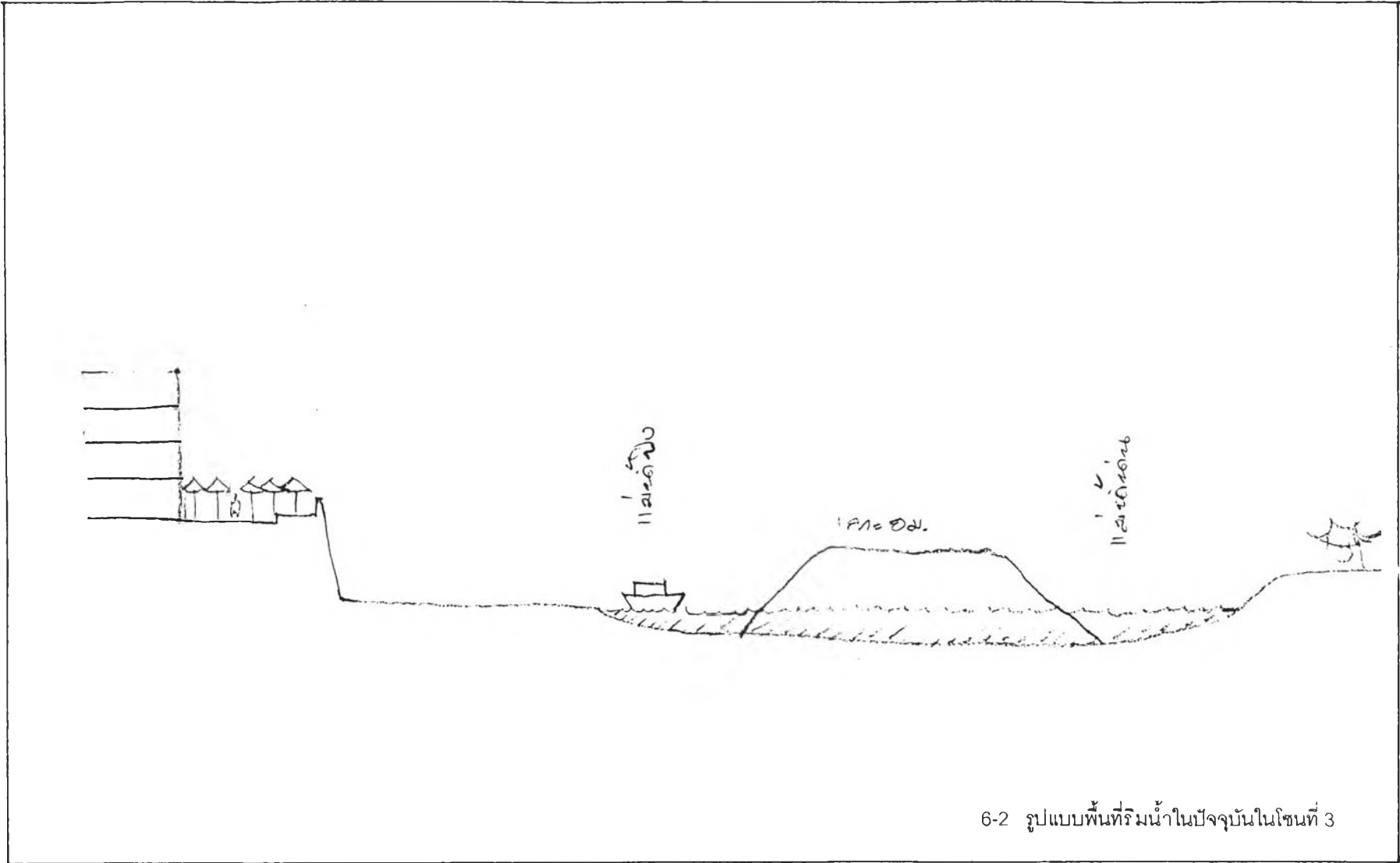
- เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง

- ลดความหนาแน่นในการใช้งานพื้นที่ริมน้ำในส่วนที่สำคัญ คือ บริเวณย่านการค้า รวมทั้งจัด

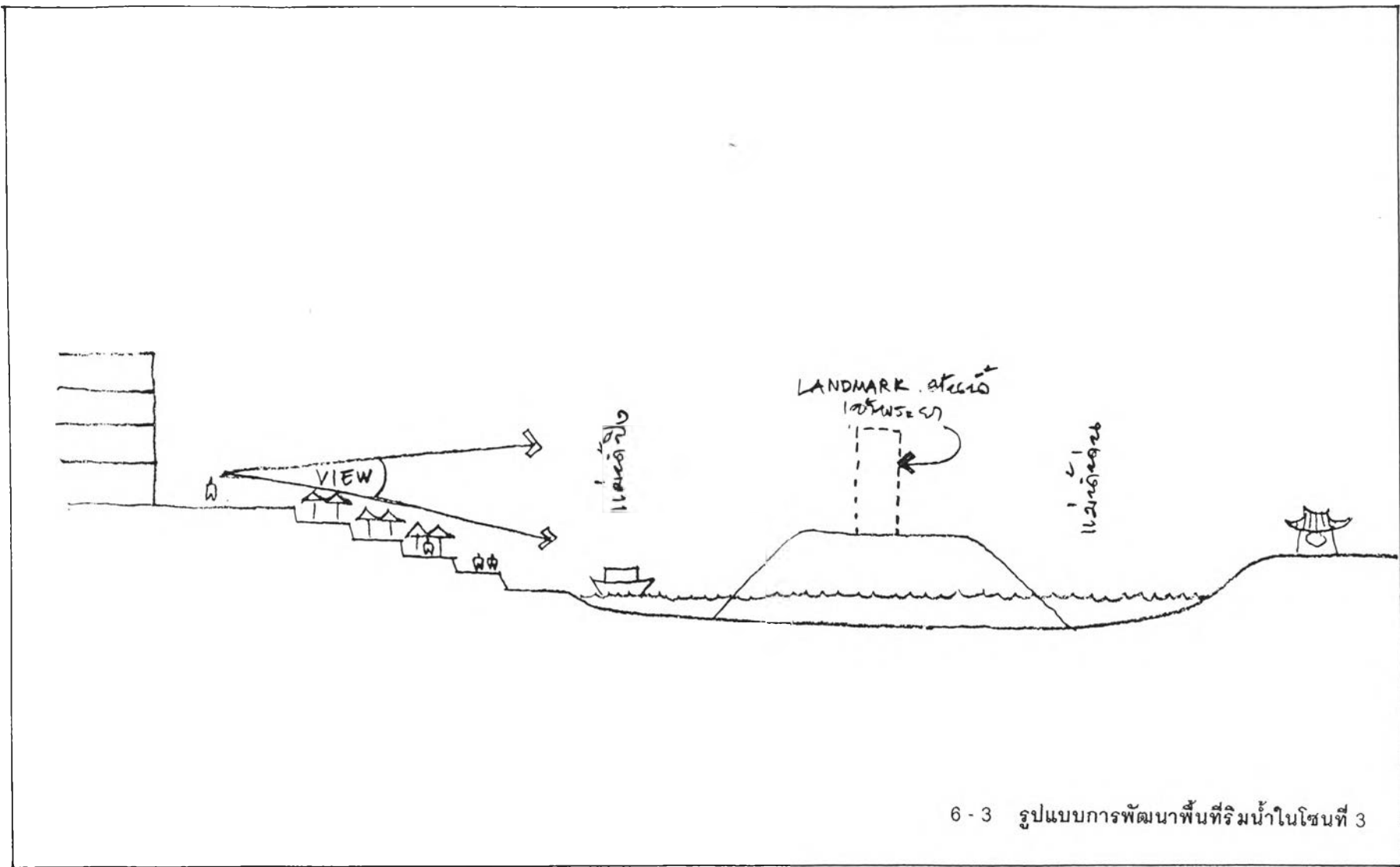
ระบบการใช้งานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- ปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและพื้นที่ริมน้ำให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดไป

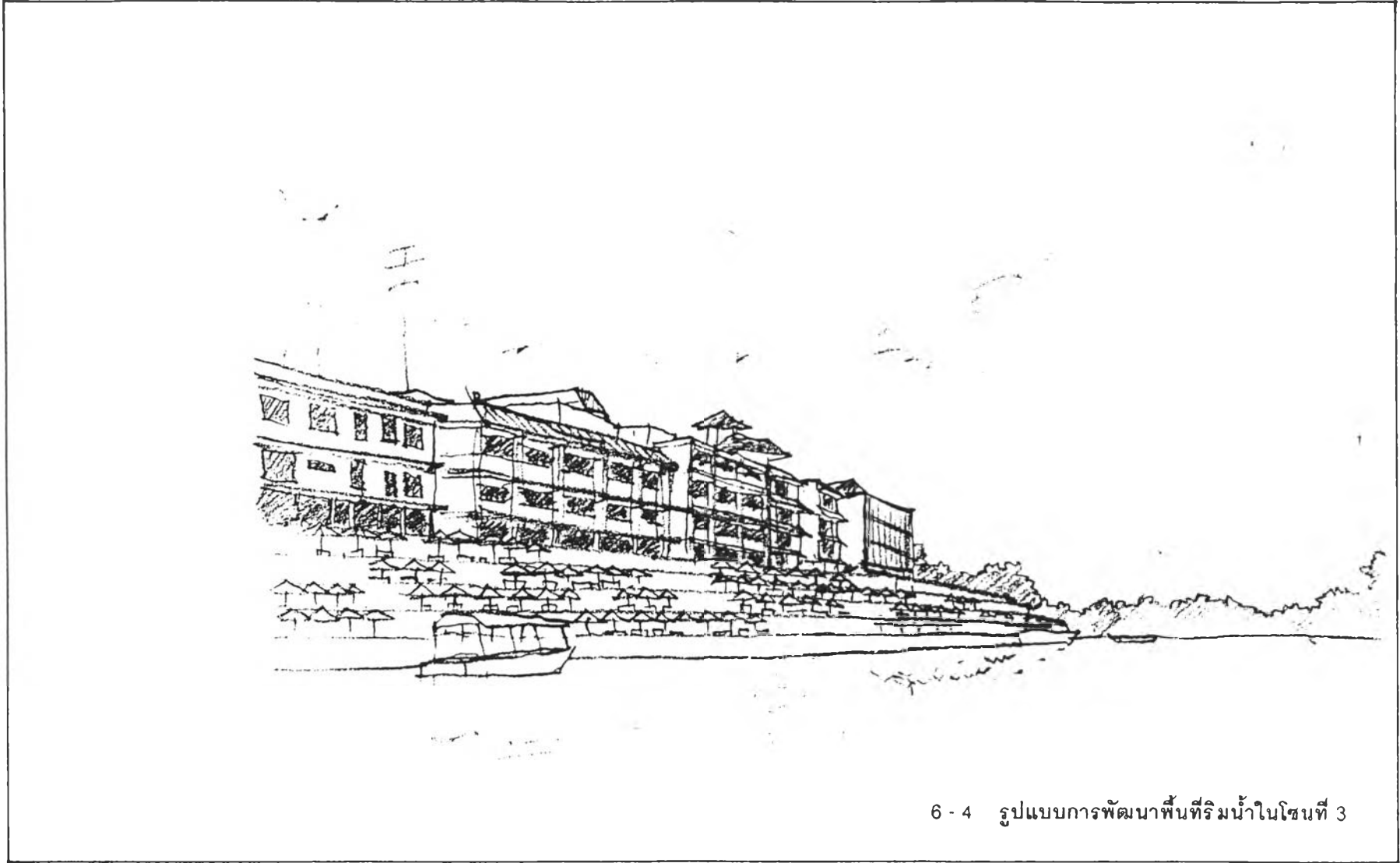

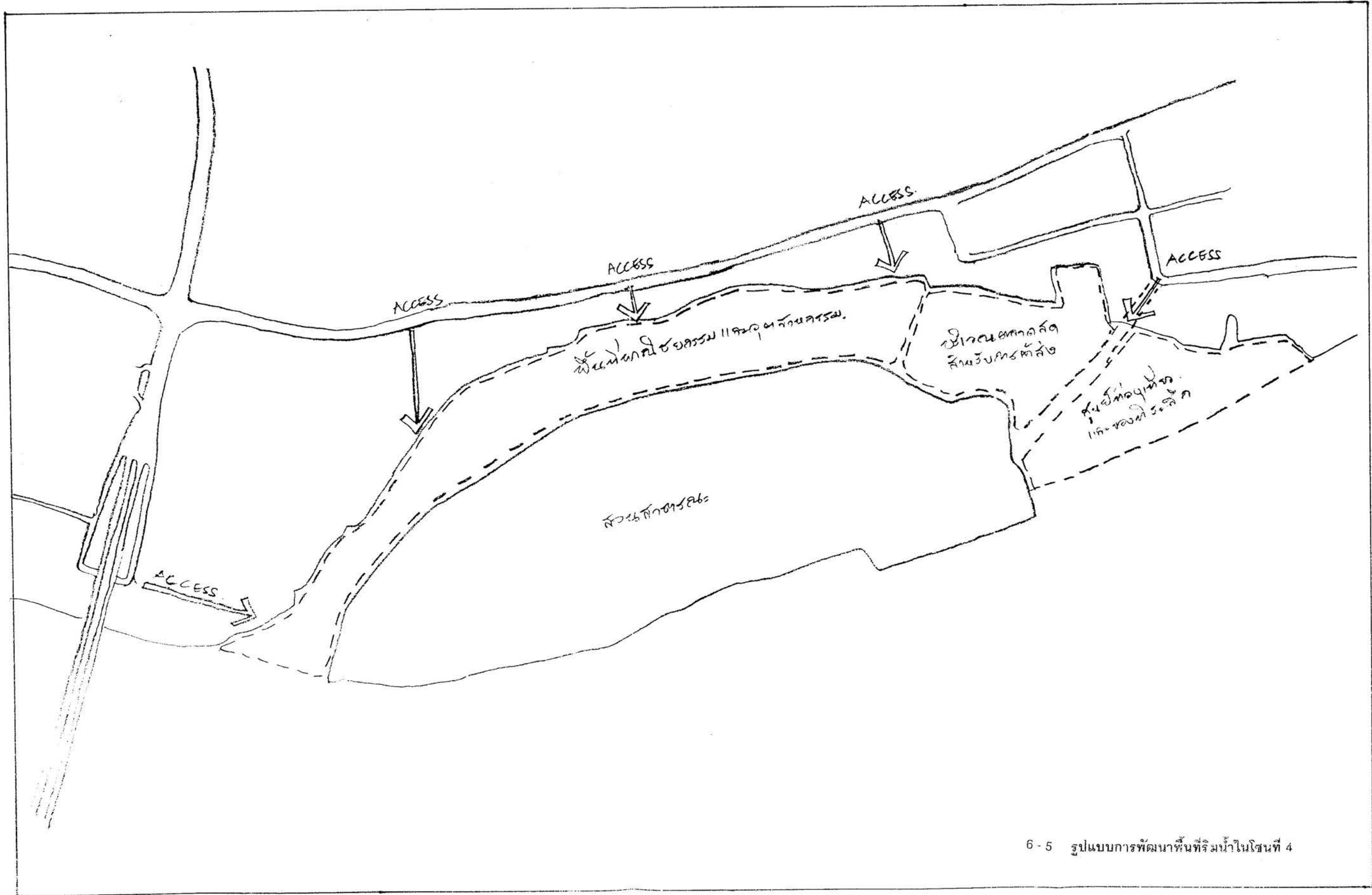
6-2 รูปแบบพื้นที่ริมน้ำในปัจจุบันในโซนที่ 3

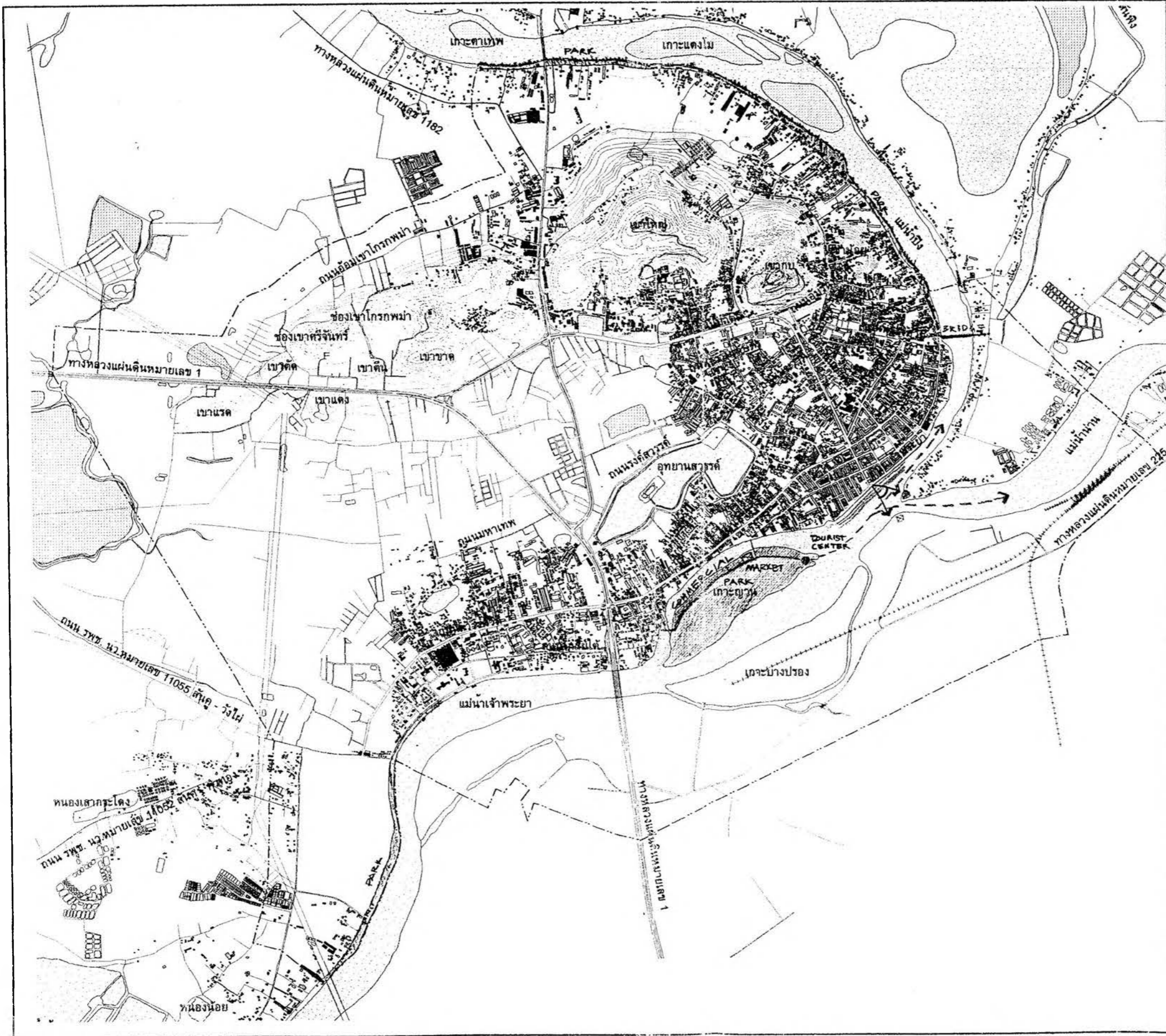
6-3 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำในโซนที่ 3

6 - 4 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำในโซนที่ 3

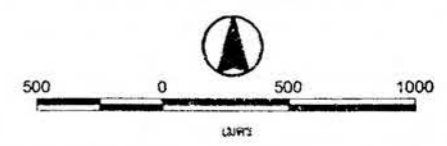

6-5 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำในโซนที่ 4

6 - 6 ภาพโดยรวมของการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำเมืองนครศรีธรรมราช

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำเมืองนครสวรรค์นี้เป็นเพียงการวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันว่ามีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ริมน้ำอย่างไรบ้าง และการแก้ปัญหาที่เสนอเป็นแนวทางในการพัฒนายังเป็นเพียงตัวอย่างที่หยิบยกขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาหรือนำเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในแง่ของความเป็นไปได้ที่จะเกิดโครงการเหล่านี้ในพื้นที่ คงมีอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของเชิงวิศวกรรมที่พยายามคิดหาวิธีป้องกันน้ำท่วมเมืองให้ได้ผลดี และสอดคล้องกับภาพที่มีความน่าอยู่ นำมองของเมืองไปพร้อมๆ กัน รวมไปถึงในแง่เศรษฐกิจที่จะมองถึงจุดคุ้มทุนในแง่ของการลงทุน และค่าความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งผลกระทบอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาในพื้นที่อีกด้วย นอกจากนี้ควรมีการศึกษาเมืองอื่นๆ ที่มีลักษณะของเมืองที่ตั้งอยู่ริมน้ำเช่นเดียวกัน แล้วนำมาเปรียบเทียบกันว่าเมืองริมน้ำควรมีการพัฒนาในรูปแบบไปเป็นเช่นไร ซึ่งอาจจะทำให้ได้รูปแบบของเมืองริมน้ำ และแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำเมืองอื่นๆ ในประเทศไทยต่อไปในอนาคต